

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบของวัยรุ่นปัญญาอ่อนต่อพ่อแม่ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิง
บรรยาย (Descriptive) แบบตัดขวาง (cross - sectional) ซึ่งมีวิธีดำเนินการดัง
ต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นพ่อ หรือแม่ของวัยรุ่นปัญญาอ่อนที่ศึกษาอยู่ใน
โรงเรียนราชนุกูล และโรงเรียนปัญญาพิการ

กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นชนิดเจาะจง มีข้อกำหนดในการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะ
ศึกษาดังต่อไปนี้

1. เป็นพ่อ หรือแม่ ซึ่งมีบุตรที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นปัญญาอ่อน ตาม
หลักเกณฑ์ของ DSM III-R มีระดับ I.Q. อยู่ระหว่าง 50-70 (Mild Mental
Retardation) หรือ เป็นปัญญาอ่อนประเภทเรียนได้ (Educable) ที่กำลังศึกษาอยู่ใน
โรงเรียนราชนุกูล หรือ โรงเรียนปัญญาพิการ มีอายุระหว่าง 12-19 ปี
2. เป็นพ่อ หรือ แม่ ของวัยรุ่นปัญญาอ่อน ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนราชนุกูล
หรือ โรงเรียนปัญญาพิการ ตั้งแต่เดือนกันยายน 2533 จำนวน 100 ราย
3. ไม่จำกัดระดับการศึกษา อายุและอาชีพของพ่อหรือแม่
4. ไม่จำกัดเพศของบุตร
5. พ่อ หรือ แม่ ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวน รวบรวมวิชาการ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนและรวบรวมความรู้ทางวิชาการ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นปัญญาอ่อนและครอบครัว รวมทั้งสำรวจจำนวนนักเรียนในกรอบที่จะทำการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือและตรวจสอบ

เครื่องมือที่ใช้วัดผลกระทบที่พ่อแม่ได้รับนั้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ซึ่งสามารถครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ผลกระทบด้านจิตใจ และผลกระทบด้านสังคม ซึ่งพ่อหรือแม่ได้รับจากลูกวัยรุ่นปัญญาอ่อน

แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของพ่อ แม่ ซึ่งได้แก่ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา อาชีพ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรส ลักษณะของครอบครัว จำนวนบุตร ปัญญาอ่อน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของวัยรุ่นปัญญาอ่อน ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ จำนวนพี่น้อง ลำดับบุตร อายุของบุตรเมื่อทราบว่าเป็นปัญญาอ่อน ภาวะสุขภาพ ความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน พฤติกรรมต่อคนรอบข้าง

ส่วนที่ 3 แบบสอบถาม เพื่อประเมินปัญหาสุขภาพจิต และสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น

3.1 แบบสอบถามเพื่อประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจิต ผู้วิจัยได้ใช้ The Cornell Medical Index Health Questionnaire (C.M.I.) สร้างขึ้นโดย นายแพทย์ K. Broadman และคณะ ในปี 1949 - 1952 เพื่อใช้ที่ Cornell University Medical College, Columbia University, New York ซึ่งเชื่อถือได้ และมีผลทางสถิติ C.M.I. ได้แปลโดย นายแพทย์ สรรง ศุภรัตน์ และคณะ ในปี 2518 ในปี 2519 คณะผู้แปลได้ใช้แบบสำรวจ C.M.I. ไปสำรวจสุขภาพจิตของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน จำนวน 108 คน ปรากฏว่าได้ค่า Reliability = 0.90 โดยใช้วิธี Test - Retest Method (สรรง ศุภรัตน์ และคณะ , 2522)

แบบสำรวจ C.M.I. จึงเป็นแบบวัดสุขภาพจิต ประเภทวัดอาการ และอาการ แสดงความเจ็บป่วยทางจิตซึ่งใช้กันอย่างกว้างขวาง ในประเทศไทย ได้มีผู้นำไปใช้สำรวจ สุขภาพจิตในประชากรกลุ่มอื่น ๆ ดังนี้ (มารยาท เจริญสุขโสภณ , 2532)

ในปี 2526 นายแพทย์ ธนู ชาคีชนานนท์ ได้สำรวจสุขภาพ จิตเด็กนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดชัยนาท

ในปี 2522 แพทย์หญิง อัมพร โอตระกูล และคณะ ได้สำรวจ สุขภาพจิตของประชากรทั่ว ๆ ไปในเขตกรุงเทพมหานคร

ในปี 2521-2522 สมศรี เชื้อหิรัญ ได้ทำการสำรวจสุขภาพ จิตนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ในปี 2525 นายแพทย์ กวี สุวรรณกิจ และ อัจฉรา จันไกรผล ได้สำรวจสุขภาพจิต นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วเห็นว่า แบบสำรวจ CMI เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมที่จะศึกษาถึงผลกระทบด้านสุขภาพจิต ของวัยรุ่นปัญญาอ่อนต่อพ่อแม่ โดยผู้วิจัยได้นำส่วนของแบบสำรวจ CMI เฉพาะส่วนที่สอบถาม ถึงสภาวะจิต 6 ด้าน จำนวน 38 ข้อ อันได้แก่

1. ความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง (Inadequacy)

ประกอบด้วยข้อคำถามต่าง ๆ ที่สะท้อนความรู้สึก อารมณ์ ความเครียด การรับรู้ความรู้สึกของตนเองในสถานการณ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ กัน ความมั่นใจ ในตนเอง การตัดสินใจ การยึดตนเองเป็นที่พึ่ง

2. ความรู้สึกเศร้า (Depression)

สะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มของอารมณ์เศร้า พฤติกรรมซึมเศร้า เป็นเครื่องหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งของความคิดที่จะทำร้ายตนเอง พฤติกรรมซึมเศร้าที่ไม่รุนแรง แสดงออกโดยมีอารมณ์อ่อนไหว สะท้อนใจง่าย ร้องไห้ง่าย แม้มีเรื่องกระทบกระเทือนใจ เพียงเล็กน้อย มองสิ่งรอบข้างในแง่ร้าย ถ้าความซึมเศร้ามีมาก อาจแสดงออกในรูปของ ความหมดหวัง หมดอาลัยในชีวิต แยกตัวออกจากสังคม (Zusman , 1975 อ้างถึงใน ศิริพร เกษบุรมย์ , 2524)

3. ความวิตกกังวล (Anxiety)

เป็นกลุ่มอาการและพฤติกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับ วิตกกังวลต่าง ๆ สังเกตได้จากความรู้สึกเครียด วิตก หงุดหงิด หดหู่ ประสบการณ์ในอดีตของการรับการบำบัดทางจิตของตนเอง หรือครอบครัว

4. ความอ่อนไหวในการรับความรู้สึก (Sensitivity)

เป็นกลุ่มของอาการ พฤติกรรมที่สะท้อนถึง อารมณ์ที่อ่อนไหว ความไวต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบอารมณ์ ความรู้สึกในตนเอง ปัญหาการปรับตัวเมื่อมีสิ่งเร้ามากระทบ

5. ความโกรธ (Anger)

เป็นกลุ่มของความรู้สึก พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความโกรธที่ไม่สมเหตุสมผล การปรับตัวการแสดงออกเมื่อมีความโกรธ การกระทำตามความต้องการของตนเอง ความรุนแรงของอารมณ์

6. ความตึงเครียด (Tension)

เป็นกลุ่มอาการที่แสดงถึงภาวะของจิตใจที่ตึงตัวเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ หรือความกดดันอย่างใดอย่างหนึ่งอันไม่พึงประสงค์ เมื่อสถานการณ์หรือ ความกดดันนั้นหนักหนา หรือ เกินกว่ากำลังความสามารถในยามปกติของเราที่จะแก้ไข หรือ จัดปัดเป่าให้หมดสิ้น หรือบรรเทาเบาบางลงได้ จะก่อให้เกิดความเครียด ความกดดันในจิตใจ อันจะแสดงอาการทางกาย ได้แก่ นอนไม่หลับ ตื่นเต้น หวาดกลัว ผื่นร้ำขุย ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ การตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่มากเกินไป (สุจริต สุวรรณชีพ, 2531)

คำตอบของแบบสำรวจ CMI มี 2 ลักษณะคือ ใช่, ไม่ใช่ ผู้ตอบคำถามจะเป็นผู้อ่านคำถาม และพิจารณาเอง ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามคือขในการอ่านเอาความ ผู้วิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยจะเป็นผู้อ่านให้ฟัง

การแปลผล C.M.I.

ถ้าผลคำตอบใน section ใด

- ได้คำตอบ "ใช่" 3 ข้อ หรือมากกว่า
- หรือ 4 หรือมากกว่า 4 ข้อ ที่เว้นไม่ตอบ

- หรือ ตอบ "ใช่ - ไม่ใช่" หรือมี รอยแก้ลบมากกว่า 4 ข้อ
คำตอบตรงกับอันใดอันหนึ่งใน 3 ข้อ ข้างต้น แสดงว่า มีนัยสำคัญของ
ความผิดปกติด้านอารมณ์ (medically significant emotional disturbance)

3.2 แบบสอบถามเพื่อประเมินผลกระทบด้านสังคม ซึ่งผู้วิจัย
สร้างขึ้นเอง ซึ่งประกอบด้วย

- 3.2.1 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ
- 3.2.2 บรรยากาศภายในครอบครัว
- 3.2.3 ความสัมพันธ์ของคู่สมรส
- 3.2.4 ความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว
- 3.2.5 ผลกระทบต่องานอาชีพ
- 3.2.6 ผลกระทบด้านบริการ
- 3.2.7 ผลกระทบจากปัญหาการเข้าสู่วัยรุ่น
- 3.2.8 ความต้องการด้านบริการ

คำตอบแบ่งเป็น 4 ระดับดังนี้

1. ไม่เลย หมายถึง ผู้ตอบไม่มีความทุกข์ หรือปัญหา
ดังกล่าว
2. น้อย หมายถึง ผู้ตอบมีความทุกข์หรือปัญหาอยู่บ้าง
แต่ไม่สม่ำเสมอ และเป็นจำนวนน้อย
3. ปานกลาง หมายถึง ผู้ตอบมีความทุกข์ หรือมีปัญหา
ค่อนข้างสม่ำเสมอ และมีจำนวนพอประมาณไม่รุนแรงนัก
4. มาก หมายถึง ผู้ตอบมีความทุกข์หรือปัญหาสม่ำเสมอ
และมีจำนวนมาก

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเครื่องวัดได้ถูกนำไปตรวจสอบ
ความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์ และสังคมสงเคราะห์ ดังนี้

1. อาจารย์ นายแพทย์นิพนธ์ ภาณุจรรยาเลิศ อาจารย์ประจำ
คณะแพทยศาสตร์ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุพิศ ศาสตร์สิงห์ อาจารย์ประจำ

คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3. คุณ ฉลวย จตุกุล หัวหน้าแผนกสังคมสงเคราะห์

โรงพยาบาล ราชานุกุล

เมื่อได้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำ Pilot Study กับ พ่อ หรือ แม่ ของวัยรุ่นปัญญาอ่อนในระดับน้อย ที่มารับบริการ ณ.แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลราชานุกุล จำนวน 20 ราย และได้ทำการตรวจสอบ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธี Coefficient alpha ของ Cronbach โดยใช้สูตร (รัตนาศิริพานิช, 2533)

$$\alpha = \frac{k}{k+1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_o^2} \right)$$

α = ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

k = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S_i^2 = ความแปรปรวนของคะแนนในข้อคำถามข้อหนึ่ง ๆ

S_o^2 = ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

ค่าที่ได้ $\alpha = 0.74$

พบว่ามีความเชื่อมั่นเป็นที่น่าพอใจ

ขั้นตอนที่ 3 ค่าเนิการเก็บข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลราชานุกุล และ ผู้อำนวยการโรงเรียนปัญญาพิการ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 2. ผู้วิจัยจัดแบบสอบถามตามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พร้อมทั้งจดหมายชี้แจงจุดประสงค์ของการศึกษา
 3. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามที่เตรียมไว้ให้แก่ครูประจำชั้น เพื่อนำไปแจกให้แก่พ่อ หรือแม่ ของกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา และนัดหมายวันส่งคืนแบบสอบถาม
- ในกรณีที่พ่อหรือแม่มีปัญหาด้านการอ่าน ผู้วิจัยหรือครูประจำชั้นจะเป็นผู้อ่านคำถามให้ฟัง และบันทึกคำตอบลงในแบบสอบถาม

4. เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยหรือครูประจำชั้นจะตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบ ถ้าพบความใดขาดหายไป ผู้วิจัยหรือครูประจำชั้นจะติดตามสอบถามจากผู้ปกครองอีกครั้งหนึ่ง

ในกรณีแบบสอบถามหายไป ผู้วิจัยหรือครูประจำชั้นจะเป็นผู้ติดตามขอความร่วมมือจากพ่อหรือแม่ อีกครั้งหนึ่ง

5. นำข้อมูลที่ได้มาให้เป็นระเบียบ และรวบรวมคะแนนเป็นรายชื่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไป ได้แก่
 - 1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของพ่อแม่
 - 1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของวัยรุ่นปัญหาอ่อน
2. หาค่าร้อยละของผลกระทบด้านสุขภาพจิต โดยแบ่งเป็น
 - 2.1 ผลกระทบด้านสุขภาพจิตที่พ่อและแม่ได้รับ
 - 2.2 ผลกระทบด้านสุขภาพจิตที่พ่อและแม่ได้รับจำแนกตามเพศของลูก
3. หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของผลกระทบด้านสังคมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
4. แยกกลุ่มตัวอย่างโดย หาค่าเฉลี่ย (mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยแบ่งเป็น
 - 4.1 ผลกระทบด้านสังคมที่พ่อได้รับ
 - 4.2 ผลกระทบด้านสังคมที่แม่ได้รับ
 - 4.3 ผลกระทบด้านสังคมของวัยรุ่นปัญหาอ่อนเพศชายต่อพ่อแม่
 - 4.4 ผลกระทบด้านสังคมของวัยรุ่นปัญหาอ่อนเพศหญิงต่อพ่อแม่